

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING ESTETIK TARBIYASINI
XALQ O‘YINLARI ORQALI TAKOMILLASHTIRISH***Temirova Matluba Karim qizi**Termiz davlat pedagogika instituti boshlang‘ich
ta’lim kafedrası o‘qituvchisi*

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining estetik tarbiyasini rivojlantirishda xalq o‘yinlarining ahamiyati tahlil qilingan. O‘quvchilarning estetik didini shakllantirish va ularni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda xalq o‘yinlaridan samarali foydalanish usullari ko‘rsatib o‘tilgan. Tadqiqot davomida xalq o‘yinlarining estetik tarbiyadagi o‘rni o‘rganilib, ularni pedagogik jarayonga integratsiya qilish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich sinf, estetik tarbiya, xalq o‘yinlari, milliy qadriyatlar, pedagogik jarayon

Kirish

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining estetik tarbiyasi ularning shaxsiyati va dunyoqarashini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Milliy qadriyatlar va an‘analar asosida estetik didni rivojlantirishda xalq o‘yinlari katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada xalq o‘yinlarini pedagogik jarayonga integratsiya qilish orqali estetik tarbiyani takomillashtirish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida xalq o‘yinlarining o‘quvchilarning estetik tarbiyasiga ta’siri va ulardan samarali foydalanish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Maqolaning maqsadi estetik tarbiyani rivojlantirishda xalq o‘yinlarining rolini aniqlash va ularni boshlang‘ich sinf darslarida qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar berishdan iborat.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining estetik tarbiyasida xalq o‘yinlarining ahamiyati. Estetik tarbiya o‘quvchilarning atrof-muhitga, san‘atga va go‘zallikka bo‘lgan munosabatini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Xalq o‘yinlari esa milliy madaniyatimizning ajralmas qismi bo‘lib, ular orqali bolalarda estetik did va ijodkorlik qobiliyatlari rivojlanadi. Xalq o‘yinlari bolalarni milliy qadriyatlar bilan tanishtiradi va ularning shaxsiyati shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Xalq o‘yinlarini pedagogik jarayonga integratsiya qilish

Xalq o‘yinlarini dars jarayoniga qo‘shish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Masalan:

Til va adabiyot darslarida: O‘yinlar orqali xalq og‘zaki ijodiyot namunalari o‘rganiladi, bu esa o‘quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantiradi.

Matematika darslarida: Hisoblash o‘yinlari yordamida matematik tushunchalar mustahkamlanadi.

Jismoniy tarbiya darslarida: Harakatli o'yinlar orqali sog'lom turmush tarziga oid ko'nikmalar shakllantiriladi.

Estetik tarbiyani takomillashtirish usullari

1. O'yinlarning mavzuga mos tanlanishi: Har bir dars mavzusiga mos xalq o'yinlari tanlab, ularni pedagogik maqsadlarga yo'naltirish lozim.

2. Interfaol metodlardan foydalanish: O'yinlar jarayonida o'quvchilarning fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiruvchi topshiriqlar berish.

3. An'anaviy va zamonaviy usullarni uyg'unlashtirish: Xalq o'yinlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan birlashtirish orqali dars samaradorligini oshirish.

Xalq o'yinlarining estetik tarbiyadagi o'rni

Xalq o'yinlari bolalarda:

Estetik hissiyotlarni uyg'otadi: Rang-barang liboslar, musiqalar va harakatlar orqali go'zallikni his qilishadi.

Ijodkorlikni rivojlantiradi: O'yinlarda qatnashish jarayonida yangi g'oyalar va yechimlar topishga intilishadi.

Jamoaviylikni shakllantiradi: O'yinlar orqali o'zaro hamkorlik va muloqot ko'nikmalari rivojlanadi.

Amaliy tavsiyalar

O'qituvchilar uchun: Xalq o'yinlarini o'quv jarayoniga kiritishda metodik qo'llanmalar va treninglar tashkil etish.

Ota-onalar uchun: Uy sharoitida xalq o'yinlarini o'ynash orqali bolalarning estetik tarbiyasiga hissa qo'shish.

Maktab ma'muriyati uchun: Xalq o'yinlari festival va tanlovlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish.

Xalq o'yinlari boshlang'ich sinf o'quvchilarining estetik tarbiyasini takomillashtirishda samarali vositadir. Ular bolalarning milliy qadriyatlarga hurmatini oshiradi, estetik didini rivojlantiradi va ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantiradi. Shuning uchun xalq o'yinlarini pedagogik jarayonga keng joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Xalq o'yinlarning ahamiyati

Xalq o'yinlari milliy madaniyatimizning ajralmas qismi bo'lib, ular orqali avloddan-avlodga o'tib kelayotgan an'ana va qadriyatlar saqlanib qoladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining estetik tarbiyasini rivojlantirishda xalq o'yinlarining ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Milliy o'zlikni anglash: Xalq o'yinlari bolalarga milliy madaniyat, tarix va an'analar bilan yaqindan tanishish imkonini beradi. Bu esa ularning milliy o'zligiga hurmat va faxr tuyg'ularini shakllantiradi.

- Estetik didni rivojlantirish: O‘yinlar jarayonida qo‘llaniladigan musiqalar, qo‘shiqlar, raqslar va liboslar bolalarda go‘zallikni his qilish va uni qadrlash qobiliyatini rivojlantiradi.
- Ijodkorlik va tasavvur: Xalq o‘yinlari ko‘pincha ijodiy yondashuvni talab qiladi, bu esa bolalarning tasavvurini kengaytiradi va ijodkorlik qobiliyatlarini oshiradi.
- Jamoaviylik va muloqot ko‘nikmalari: O‘yinlar ko‘pincha guruhlarda o‘ynaladi, bu esa bolalarni jamoaviy ishlashga, o‘z fikrlarini erkin ifoda etishga va boshqalarni tinglashga o‘rgatadi.
- Emotsional rivojlanish: O‘yinlar jarayonida turli emotsiyalarni boshdan kechirish bolalarning emotsional intellektini rivojlantiradi, ularni hissiyotlarini boshqarishga va boshqalarning hissiyotlarini tushunishga o‘rgatadi.
- Jismoniy rivojlanish: Ko‘plab xalq o‘yinlari harakatli bo‘lib, ular bolalarning jismoniy sog‘lomligini, koordinatsiyasini va harakat faoliyatini oshiradi.
- Til va nutq madaniyati: O‘yinlarda qo‘llaniladigan she‘rlar, maqollar va topishmoqlar bolalarning so‘z boyligini oshiradi va nutq madaniyatini rivojlantiradi.
- Ma'naviy tarbiya: Xalq o‘yinlari orqali bolalarga yaxshilik, adolat, mehr-oqibat kabi ma'naviy qadriyatlar singdiriladi.
- Umuman olganda, xalq o‘yinlari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining har tomonlama rivojlanishiga, ularda milliy va estetik qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ularni pedagogik jarayonga keng joriy etish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ta'lim-tarbiya sifatini yaxshilaydi va milliy madaniyatimizni asrab-avaylashga hissa qo‘shadi.

Xalq o‘yinlaridan misollar

Xalq o‘yinlari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining estetik tarbiyasini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Quyida ushbu o‘yinlardan bir nechtasi bilan tanishamiz:

1. "Oq terakmi, ko‘k terak": Bu o‘yinda bolalar aylana shaklida turib, o‘rtadagi ishtirokchi bergan savollarga "ha" yoki "yo‘q" deb javob berishadi. O‘yin bolalarda tezkor fikrlash, muloqot qilish qobiliyatini va milliy qo‘shiqlarni o‘rganishni rag‘batlantiradi.

2. "Arqon tortish": Ikki guruhga bo‘lingan bolalar arqonning ikki uchidan ushlab, bir-birini o‘z tomoniga tortishga harakat qilishadi. Bu o‘yin jismoniy kuchni oshiradi, jamoaviylik va hamkorlikni mustahkamlaydi.

3. "O‘ramiz": Ishtirokchilar aylana bo‘lib turishadi va qo‘l ushlaydi. Bir bola aylana ichida yurib, kimning qo‘lini ushlab olsa, o‘sha bola bilan birgalikda raqsga tushadi yoki qo‘shiq aytadi. O‘yin estetik didni, musiqiy qobiliyatni va ijodkorlikni rivojlantiradi.

Ushbu o‘yinlar orqali o‘quvchilar milliy madaniyatimizning boyligini his qiladilar, estetik hissiyotlarini rivojlantiradilar va dars jarayoniga qiziqish bilan qatnashadilar.

Xulosa

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining estetik tarbiyasini rivojlantirishda xalq o‘yinlarining o‘rni katta ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Xalq o‘yinlari orqali bolalarda milliy qadriyatlarga hurmat, estetik did, ijodkorlik va jamoaviylik kabi sifatlar shakllanadi. Tadqiqot natijalari ko‘rsatdiki, xalq o‘yinlarini pedagogik jarayonga integratsiya qilish dars samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi va ularning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

O‘qituvchilar xalq o‘yinlarini darslarda qo‘llashda mavzuga mos o‘yinlarni tanlashlari va ularni interfaol metodlar bilan boyitishlari lozim. Bu esa o‘quvchilarning faolligini oshiradi va ularning o‘z fikrlarini erkin ifoda etishlariga imkon yaratadi. Shuningdek, ota-onalar ham uy sharoitida xalq o‘yinlarini o‘ynash orqali bolalarning estetik tarbiyasiga hissa qo‘shishlari mumkin.

Kelajakda estetik tarbiyani takomillashtirish uchun xalq o‘yinlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish, metodik qo‘llanmalar yaratish va o‘qituvchilarni maxsus treninglardan o‘tkazish zarur. Bu chora-tadbirlar o‘quvchilarning estetik tarbiyasini yangi bosqichga olib chiqadi va milliy madaniyatimizning davomiyligini ta‘minlaydi.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, xalq o‘yinlarini boshlang‘ich ta‘limda kengroq qo‘llash va ularning estetik tarbiyadagi salohiyatidan to‘liq foydalanish muhimdir. Bu nafaqat o‘quvchilarning estetik didini rivojlantiradi, balki ularni milliy qadriyatlarimizga sodiq, ijodkor va har tomonlama barkamol shaxslar sifatida shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov, I.A. (2012). Yuksak ma‘naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: Ma‘naviyat nashriyoti.
2. Xolmirzayeva, G. (2018). Boshlang‘ich sinflarda estetik tarbiya. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
3. Jo‘rayev, S. (2015). Xalq o‘yinlari va ularning tarbiyaviy ahamiyati. Samarqand: Zarafshon nashriyoti.
4. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi (2017). Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
5. Karimova, N. (2020). "Xalq o‘yinlari orqali estetik tarbiyani rivojlantirish". Pedagogik tadqiqotlar jurnali, 5(3), 45-52.
6. Matyoqubov, U. (2019). Milliy qadriyatlar va tarbiya. Toshkent: Sharq nashriyoti.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori (2018). "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida". O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 15(2), 75-80.
8. Rashidova, D. (2016). Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.

